

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
URED ZASTUPNIKA REPUBLIKE HRVATSKE
PRED EUROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA
Zagreb, 26. listopada 2020.

Analiza presude

Romić i dr.¹ protiv Hrvatske
br. zahtjeva 22238/16 i dr.
povreda članka 6. Konvencije – pravo na pošteno suđenje

Nedostavljanje podnesaka državnog odvjetništva na očitovanje okrivljeniku i nepozivanje okrivljenika na sjednice žalbenih vijeća rezultiralo je povredom prava na pošteno suđenje podnositelja zahtjeva.

Nepostojanje zakonske mogućnosti podnošenja zahtjeva za obnovu kaznenog postupka temeljem odluke Europskog suda o brisanju zahtjeva s liste predmeta zahtjeva nastavak ispitivanja predmeta unatoč jednostranoj izjavi tužene države da je došlo do povrede prava na pošteno suđenje utemeljenoj na već dobro utvrđenoj praksi Europskog suda.

Europski sud za ljudska prava (dalje Europski sud) je u vijeću od sedam sudaca 14. svibnja 2020., odlučujući zajednički o zahtjevima osam podnositelja (*Josip Romić i Ivan Romić, Vlaškalić, Radonić, Dumančić, Severec, Topalović i Domazet*), donio jedinstvenu presudu kojom je utvrdio povredu prava na pošteno suđenje svih osam podnositelja zahtjeva.

Pred Europskim sudom su podnositelji isticali povredu prava na pošteno suđenje iz članka 6. stavka 1 Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (dalje: Konvencija) zbog nedostavljanja okrivljeniku u žalbenom postupku podneska koji sadrži obrazloženo mišljenje državnog odvjetništva o žalbi nižeg državnog odvjetništva (prvi, drugi, četvrti, peti, šesti, sedmi i osmi podnositelj zahtjeva) te povredu članka 6. stavka 1 i 3 (c) zbog održavanja drugostupanjske sjednice u odsutnosti podnositelja zahtjeva iako su oni smatrali da je njihova prisutnost opravdana jer su osporavali činjenične i pravne osnove prvostupanjskih presuda (treći, četvrti, šesti, sedmi i osmi podnositelj zahtjeva).

Protiv svih podnositelja zahtjeva vodili su se kazneni postupci u kojima su oni proglašeni krivima za kaznena djela koja su im se optužnicama stavljala na teret.

¹ *Vlaškalić protiv RH* (zahtjev br. 30334/13, *Radonić protiv RH* (zahtjev br. 38246/13), *Dumančić protiv RH* (zahtjev br. 57701/13), *Severec protiv RH* (zahtjev br. 62634/14, *Topalović protiv RH* (zahtjev br. 5172/15) i *Domazet protiv RH* (zahtjev br. 17642/15).

Europski sud je već ranije u više hrvatskih predmeta utvrdio povredu članka 6. stavka 1 i članka 6. stavka 3 (c) Konvencije zbog nedostavljanja okrivljenicima mišljenja višeg državnog odvjetništva o žalbi i neomogućavanja okrivljenicima da budu prisutni sjednicama žalbenog vijeća u kaznenim postupcima koji su se protiv njih vodili (npr. Zahirović protiv Hrvatske, Lonić protiv Hrvatske, Arps protiv Hrvatske, Bosak i drugi protiv Hrvatske). Dakle, u odnosu na prigovore podnositelja zahtjeva, Europski sud je već u trenutku njihovog podnošenja tom sudu, imao jasnu i vrlo ustaljenu sudsku praksu o prigovorima isticanim u zahtjevima. Stoga je Republika Hrvatska jednostrano priznala da je podnositeljima povrijeđeno pravo na pošteno suđenje.

Međutim, unatoč danoj izjavi o priznanju povrede Europski sud je, pozivajući se na svoju već dobro utvrđenu praksu (Jeronovičs protiv Latvije [VV], stavci 64. - 71.) odlučio odbaciti zahtjev tužene države za brisanje zahtjeva s liste predmeta i nastaviti s ispitivanjem zahtjeva svih osam podnositelja. Naime, prema svojoj ustaljenoj praksi Europski sud donosi odluku o brisanju zahtjeva s liste predmeta temeljem jednostrane izjave tužene države o povredi Konvencije, uzimajući u obzir sljedeće čimbenike:

1. narav iznesenih prigovora;
2. narav i opseg mjera koje je poduzela tužena država u kontekstu izvršenja presuda koje se tiču iste problematike i utjecaj tih mjera na konkretan predmet o kojem Europski sud odlučuje;
3. narav priznanja sadržan u jednostranoj izjavi tužene države, posebice potvrda države da je došlo do povrede Konvencije i plaćanje odgovarajuće naknade za povredu;
4. postojanje jasne i opsežne sudske prakse Europskog suda u odnosu na iznesene prigovore odnosno jesu li pitanja koja se postavljaju usporediva s pitanjima koja je taj sud već razmatrao u prethodnim predmetima;
5. način na koji tužena država namjerava podnositelju pružiti zadovoljštinu i mogućnost uklanjanja posljedica povrede.

Nakon što ispita gore navedene čimbenike, Europski sud donosi odluku o brisanju zahtjeva s liste predmeta ako sukladno čl. 37. Konvencije više nije opravdano nastaviti s daljnjim ispitivanjem zahtjeva i ako interesi poštovanja ljudskih prava zajamčenih Konvencijom ne traže nastavak njegovog ispitivanja.

U ovom predmetu Europski sud je smatrao da poštovanje ljudskih prava zajamčenih Konvencijom zahtjeva nastavak ispitivanja predmeta. Navodeći da ponavljanje postupka u kojem je došlo do povrede članka 6., ako je ponavljanje zatraženo, predstavlja u načelu prikladan, a često i najprikladniji način prekidanja povrede i pružanja pravne zaštite (Moreira Ferreira protiv Portugala (br. 2) [VV], stavci 50. i 52.), Europski sud je zaključak o potrebi daljnjeg ispitivanja predmeta utemeljio na činjenici da prema mjerodavnom domaćem pravu podnositelji zahtjeva nemaju na raspolaganju postupak u kojem bi mogli tražiti obnovu kaznenog postupka temeljem odluke Europskog suda o brisanju zahtjeva s liste predmeta donesene temeljem jednostranog priznanja povrede konvencijskih prava od strane tužene države. Naime, članak 502. stavak 2 Zakona o kaznenom postupku predviđa mogućnost obnove kaznenog postupka samo na temelju konačne **presude** Europskog suda kojom je utvrđena povreda Konvencije, a trenutno niti ne postoji sudska praksa hrvatskih sudova o postojanju mogućnosti obnove kaznenog postupka i u slučaju odluke kojom se prihvaća jednostrana izjava i predmet briše s liste predmeta.

Ova presuda je značajna upravo zbog razloga zbog kojeg je Europski sud odlučio nastaviti ispitivati predmete u kojima je njegova praksa već dobro ustaljena i u kojima je zbog izvijenosti utvrđenja povrede tužena država odlučila priznati povredu – nepostojanja sigurnog pristupa postupku kojim se osigurava mogućnost obnove kaznenog postupka. Utvrđenja Europskog suda u ovoj presudi u skladu su s praksom tog suda utvrđenom i u predmetima protiv drugih država članica Konvencije čije zakonodavstvo ne osigurava s dovoljnim stupnjem sigurnosti pristup obnovi kaznenog postupka temeljem odluke Europskog suda o brisanju zahtjeva s liste predmeta nakon što prihvati jednostranu izjavu o priznanju povrede (*Dridi protiv Njemačke*² i *Hakimi protiv Belgije*).

Slijedom navedenog, Europski sud je nastavio ispitivati zahtjeve sedam podnositelja.

1. Načelo jednakosti stranaka u postupku – nedostavljanje obrani podneska državnog odvjetništva

U odnosu na isticane prigovore prvog, drugog, četvrtog, petog, šestog, sedmog i osmog podnositelja zahtjeva da im je nedostavljanjem podnesaka višeg državnog odvjetništva u žalbenom postupku povrijeđeno pravo na pošteno suđenje iz čl. 6. Konvencije, Europski sud je istaknuo da je zbog propuštanja dostave obrani podneska državnog odvjetništva već u više hrvatskih predmeta utvrdio povredu načela jednakosti stranaka u postupku i prava na kontradiktorni postupak (primjerice *Zahirović* i *Lonić*). U tim je presudama Europski sud naglasio da nije potrebno odlučivati je li takav propust nadležnih tijela bio štetan za podnositelja zahtjeva; postojanje povrede vjerojatno je i kada ne postoji šteta. U presudi *Bosak i drugi*, Europski sud je utvrdio da povredu načela jednakosti stranaka u postupku i kontradiktornosti postupka ne uklanja ni činjenica prisustvovanja odvjetnika okrivljenika na sjednici žalbenog vijeća na kojoj je nadležni državni odvjetnik usmeno iznio obrazloženo mišljenje koje nije u pisanom obliku ranije bilo dostavljeno obrani. Naime, uvjetovanje saznanja da je državno odvjetništvo podnijelo očitovanje prisutnošću obrane na sjednici žalbenog vijeća predstavlja nametanje nerazmjernog tereta obrani i ne jamči nužno pravu priliku za davanje primjedbi na očitovanje.

Europski sud je istaknuo da su u svim gore navedenim ranijim presudama primijenjene odredbe Zakona o kaznenom postupku/97 prema kojima sudovi nisu imali obvezu dostaviti obrani mišljenje državnog odvjetništva neposredno višeg od državnog odvjetništva koje je poduzimalo kazneni progon u postupku te da su nakon presude *Zahirović*, Zakonom i izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku (Narodne novine broj 145/13) izmijenjene mjerodavne zakonske odredbe na način da je isključena mogućnost podnošenja mišljenja višeg državnog odvjetništva u žalbenom postupku. Drugim riječima, Republika Hrvatska poduzela je mjere radi izvršenja ovih presuda³. No, u predmetima prvog, drugog, četverog, petog, šestog i sedmog podnositelja zahtjeva primjenjivalo se prethodno zakonodavstvo i praksa te je stoga Europski sud utvrdio da je došlo do povrede članka 6. Konvencije. U odnosu na osmog podnositelja zahtjeva, u čijem su predmetu primijenjene izmijenjene odredbe Zakona o kaznenom postupku prema kojima više državno odvjetništvo

² Na tražilici HUDOC dostupan je sažetak presude na hrvatskom jeziku:

<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-195743>

³ Zadnji akcijski plan podnesen Odboru ministara Vijeća Europe radi izvršenja grupe presuda *Zahirović* dostupan je na: [http://hudoc.exec.coe.int/eng?i=DH-DD\(2017\)963E](http://hudoc.exec.coe.int/eng?i=DH-DD(2017)963E)

više ne dostavlja mišljenje u žalbenom postupku, Europski sud je utvrdio povredu čl. 6. Konvencije jer podnositelju nije dostavljen odgovor na žalbu općinskog državnog odvjetništva.

2. Odsutnost podnositelja zahtjeva sa sjednice žalbenog vijeća

Treći, četvrti, šesti, sedmi i osmi podnositelj zahtjeva tvrdili su da je njihova prisutnost na sjednici žalbenog vijeća bila nužna jer su žalbeni sudovi u kaznenim postupcima koji su se protiv njih vodili bili pozvani ispitati sve činjenične i pravne okolnosti njihovih predmeta.

Europski sud je istaknuo da je povredu članka 6. stavka 1. i stavka 3. točke (c) opetovano utvrđivao u predmetima protiv Republike Hrvatske u situaciji u kojoj, prema mjerodavnom domaćem pravu i praksi koji su se primjenjivali u relevantno vrijeme, žalbeni sudovi nisu obavještavali optuženike o sjednici žalbenog vijeća ako su bili u pritvoru i imali su odvjetnika ili ako im je u skraćenom postupku izrečena novčana kazna ili uvjetna osuda. Naime, prema dobro utvrđenoj praksi Europskog suda, kada je žalbeni sud pozvan ocijeniti je li okrivljenik kriv ili nevin u pogledu optužbi koje mu se stavljaju na teret s obzirom ne samo na tvrdnje koje je iznio pred prvostupanjskim sudom već i na tvrdnje o navodnim propustima tog suda da utvrdi sve bitne činjenice i ispravno primijeni mjerodavna materijalna i postupovna pravila, onda je – kao stvar poštenosti – prisutnost okrivljenika na sjednici žalbenog vijeća potrebna (*Zahirović i Lonić*). U presudi *Bosak i drugi* Europski sud je utvrdio da se podnositelju zahtjeva ne može predbaciti činjenica da nije zatražio osobno prisustvovanje sjednici, već samo da bude pozvan njegov odvjetnik, jer njegovo prisustvovanje sjednici nije odbijeno zato što nije podnio takav zahtjev, već zato što je žalbeni sud smatrao da njegovo prisustvovanje neće biti svrhovito.

U ovom predmetu, treći, četvrti, šesti, sedmi i osmi podnositelj zahtjeva osporili su u žalbama protiv prvostupanjske presude svoju osudu i kaznu i na činjeničnoj i na pravnoj osnovi. Dakle, žalbeni sudovi bili su pozvani potpuno ocijeniti njihovu krivnju ili nevinost u pogledu optužbi protiv njih s obzirom ne samo na tvrdnje koje su iznijeli pred prvostupanjskim sudom već i na tvrdnje o navodnim propustima tog suda da utvrdi sve bitne činjenice i ispravno primijeni mjerodavna materijalna i postupovna pravila. Slijedom navedenog, Europski sud je, dosljedno primjenjujući svoju dobro utvrđenu sudsku praksu na ovaj predmet utvrdio da je održavanje sjednice žalbenog vijeća bez prisutnosti podnositelja zahtjeva rezultiralo povredom članka 6. stavka 1 i stavka 3 točke (c) Konvencije u odnosu na trećeg, četvrtog, šestog, sedmog i osmog podnositelja zahtjeva.

Europski sud na ime naknade neimovinske štete dosudio po 1.000,00 EUR prvom i drugom podnositelju zahtjeva i po 1.500,00 EUR četvrtom, petom, šestom, sedmom i osmom podnositelju zahtjeva.

Ovu analizu izradio je Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Analiza ne predstavlja službeni dokument Europskog suda za ljudska prava te nije obvezujuća za taj Sud.